

Fransk visit

af Carl Nørrested

Grands franske filmfestival er en travl, tilbagevendende, med glæde ventet begivenhed. Man får fast europæisk grund under fødderne ved et overblik over efterårets franske udbud til de danske biografer og et skønsomt udvalg af film, der ikke har fundet nåde i nogen dansk distributørs tegnebog. En sådan filmfestival er det bedste argument mod Filminstitutets katastrofalt svingende interesse for opprioritering af importstøtten. Den er mere nødvendig nu end nogensinde før.

Eva Jørholt har fortalt om "Fransk film nu" i Kosmorama 179 og Grands serie er virkelig bekræftende alsidig og kulturpolitisk interessant.

I skrivende stund har *Kilden i Provence* (Berri) og *Den grønne stråle* (Rohmer) haft premiere. Senere følger *Manon og kilden* (Berri), *Reinette og Mirabelles 4 eventyr* (Rohmer), *Under Satans sol* (Pialat) og *Natten er ung* (Carax), som tages op i Kosmorama, når de får premiere. Endvidere blev vist *Boy Meets Girl* (Carax), *La chèvre* (Veber), *Masques* (Charbrol), *Paris minuit* (Andrei) og *Sans toit ni loi* (Varda).

Kampen om publikums gunst slår markant gnister imellem genoplivningen af Marcel Pagnols arkaiske, nostalgiske, rustikke Provence og postmodernismens unge, nutidige, desperate storbylede.

Kilden i Provence

Genoplivningen af den fremragende teaterdramatiker Marcel Pagnol via Claude Berris *Kilden i Provence* (*Jean de Florette* og *Manon des Sources*) er et spændende vovestykke. Pagnol stod for fransk tonefilms teoretikere (bl.a. René Clair i "Réflexion faite", 1951) som inkarnationen af sort reaktion, på

grund af hans grundsyn, at film ikke er en selvstændig kunstart, mens tonefilmen kunne betragtes som det ideelle medium til masedistribution af teatrets kunst ("Cinématurgie de Paris" i "Les Cahiers du Film" dec. 1933, marts 1934). Hermed forstod han dog ikke en simpel scenereproduktion, men en til film arrangeret dialog – samt stemningskabende lydeffekter – udspillet i simulerede eller autentiske omgivelser med pointerende indstillinger, som en slags 'genfødt', intensiveret teater. Det forsonende moment ved Pagnol var, at værktøjet i hans praksis udvikledes til et kreativt element.

Allerede 1931 kastede han sig over filmen som selvstændig producent med filmatiseringen af sin Marseille-trilogi, først *Marius* og *Fanny*, hhv. instrueret af Alexander Korda 1931 og Marc Allégret 1932, hvor Raimu spillede værtshusejeren César, hvorefter han selv instruerede *César* 1933. Ind imellem lod han sit kendteste stykke, "Topaze", filmatisere i 1932 af veteraninstruktøren Louis Gasnier med Louis Jouvet i titelrollen.

Pagnols Marseille-trilogi blev i sin egen skab af subtil psykologisk komedie umådelig populær, og *Fanny* blev blandt andet indspillet i tysk film-version 1934 som *Das schwarze Wälfisch* (= navnet på værtshuset) – med Emil Jannings som César, og to amerikanske versioner, *Port of Seven Seas* af James Whale

1938 og Joshua Logans *Fanny* fra 1961, der sammenfattede hele trilogien.

På fransk var det de store regionale skuespillers film. Dem rendyrkede Pagnol med fænomener som Charpin, Raimu og Fernandel. Pagnol kastede tillige sin kærlighed på bl.a. den provençalske forfatterkollega Jean Giono og strammede hans dramaturgiske elementer. Det resulterede i ikke mindre end fire Giono-filmatiseringer fra Pagnols hånd 1934-38. *Bagerens smukke kone* fra 1938 er den eneste film instrueret af Pagnol, der har været vist offentligt i Danmark. Så der er al mulig grund til at tage ham op på Film-museet, Institut Français eller i TV nu da netop filmdramaturgi er et aktuelt debat-emne.

Pagnols næstsidste film i egen instruktion (han døde 1974) var helaftenfilmen og fiaskoen *Manon des Sources* fra 1952 med hustru, den talentløse Jacqueline Pagnol, i den altdominerende hovedrolle. Dramaet omskrev han derefter 1962 til tobindsromanen "L'Eau des Collines" (1: Jean de Florette. 2: Manon des Sources), som netop nu for første gang bliver udsendt på dansk.

Claude Berri har vist store evner for det populistiske lige fra sin instruktørdebut 1966, *Den gamle mand og drengen*, med Michel Simon i hovedrollen. Han var derfor den bedst tænkelige til at genlancere "L'Eau

des Collines" midt i 80'ernes opløsningsten- denser – nu som den hidtil dyreste franske filmproduktion – selvom Jacqueline Pagnol ikke var begejstret for at slippe rettighe- derne.

Alle sejl er sat til, og det rurale drama fol- der sig poetisk, vittigt og onskabsfuldt ud i rolige, stemningsmættede bredformatbille- der, der via de skiftende årstider forener mennesker og natur i en helt egenartet tone. Der er noget renoirsk over poesien og folke- ligheden – som aldrig tipper over i folkeko- medien – og en foruroligende konsekvens i afviklingen af den onde historie, som ople- ves fra skurkenes skadesfro synsvinkel.

Skuespillerne nyder åbenlyst deres roller, der ligger og svinger mellem komedie og tra- gedie. Yves Montand med sammenknæbne øjne og spidst, alfaderligt smil godter sig i uendelig onskab som Le Papet, der sam- men med den småbegavede nevø Ugolin (Daniel Auteuil) snyder deres nye nabo, den fra byen tilflyttede pukkelryg Jean de Floret- te (Gérard Depardieu), ved at mure hans kil- de til, før han flytter ind. Alle i byen holder deres kæft om kildens eksistens. Jean slider sig op ved arbejdet på gården og dør af efter- veer fra en eksplosion i sin søgen efter vand. Datteren Manon bliver efter gården er af- hændet vidne til de to kumpaners genåb- ning af kilden. Så er der lagt op til den grum- me hævn i anden del, der har dansk premie- re her i efteråret.

Fra Carax til Chabrol

Postmodernismen er interessant repræsen- tet ved bl.a. Léos Carax' formidable sort- hvide debutfilm *Boy Meets Girl* fra 1984. Fil- men er ekstremt manieret i sin skildring af kontaktløshed, men har alligevel den kvali- tet, at man kan mærke dens realisering var påkrævet. Skuespillerne går med liv og sjæl ind for de verfremdede ejendommeligheder, de står for, og det gør filmen intens ved- kommende. De er jo ellers dømt til at gå for- vildt og forkrampet rundt og ligne instruk- tøren uforløste luner i den slags film.

Hovedpersonen i *Diva*, Frédéric Andrei, debuterer som instruktør med *Paris minuit* (Paris ved midnat, 1985). Han har ganske ty- deligt måttet dæmpe sine postmoderne am- bitioner til fordel for forfængelighedens marked. Det har resulteret i en udvandet flugtfilm med ham selv i hovedrollen i sæ- re indstillinger og rutinepræget actioncontin- uity på trivial sightseeing i Paris, som kun kan glæde turistforeningen.

Agnès Varda, som efterhånden er en sjæl- dent set instruktør, har indigneret kastet sig over en grum hverdagshistorie med *Sans toit ni loi* (Pige i drift, 1985). Det er en mesterlig og hudløs film om en ung piges (Sandrine Bonnaire) kompromisløse dérout. Den blev kun vist i Grand til én forestilling, og efter- som DR ikke fandt den interessant, bliver

der nok ingen mulighed for at opleve filmen herhjemme.

For at komplettere billedet af Francis Ver- ber som komedieinstruktør samt Gérard De- pardieu og Pierre Richard som komikerpar, (Hjælp – vi flygter) gjorde Grand uforvaren- de alle parter en bjørnetjeneste ved at vise *La Chèvre* fra 1981. Titlen var lidt for bogsta- veligt oversat til *Geden*. Den går på Pierre Richards evne til at forkludre samtlige situa- tioner, som instruktøren så morsomt lader sig udspille til alles flegma i filmbilledets slø- rede baggrund. Men situationerne mangler timing og det hjælper ikke på overskuelighe- den, at handlingen er flyttet til et kaotisk Mexico.

Af andre film, vi nok ikke kommer til at se i Danmark, er Claude Chabrols *Masques* (Masken, 1987), der er langt mere end en ha- bil bagatel. I Philippe Noiret har Chabrol en skuespiller, der bedre end de fleste kan forlø- se hans vedvarende misantropi. Hvert et blik er velberegnet, og hvert et klip afslører lidenskaber. Filmen er en intens uhildet hyl- dest til Alfred Hitchcock, og den fungerer bedre end hans tidligere hyldest til mesteren, *Elskerinden* fra 1959. Filmens ulidelige TV- show "Bonheur pour tous" for gamle ægte- par med Noiret som selvsmagende studie- vært bruger ligefrem "The Funeral March of the Marionettes" til signaturmusik, hentet fra "Alfred Hitchcock Presents", og Chabrol repeterer direkte mælkeglassekvensen fra *Mistanken*. Men plottets egen suspense har åbenbart ikke interesseret ham en døjt, selv- om også alle de øvrige skuespillere fungerer perfekt. Det er pastichen og den direkte hyl- dest til Hitchcock, der har Chabrols totale opmærksomhed.

Den grønne stråle

Eric Rohmer er i mine øjne den mest sansen- de filminstruktør. Han evner at videregive sine sansninger i minimale – og i dette tilfæl- de abrupte – forløb med alle menneskelige svingninger foruden en upatetisk lydhørhed for metafysikken.

For mig at se kom disse forløb først rigtigt til deres ret med serien "Comédies et prover- bes": Serien har næsten udelukkende be- skæftiget sig med mennesker, der ville give os røde knopper, hvis de havde været udsat for en traditionel film dramaturgi. Det er som regel kvinder determineret af deres par- ringsvalg, men aldrig udelukkende styret af absolut at ville sætte afkom i verden.

Delphine (Marie Rivière) i *Den grønne strå- le* er helt formidabel, og netop hun ville væ- re totalt kvæstet hos enhver film dramaturg. Men Rohmers evner til at viderebefordre det uendeligt store i det unægteligt uendelige små fejrer triumfer her. Filmen er formet som en dagbog med ugedag og måned i peri- oden fra 2. juli til 4. august og af ugedagene kan man se at det er 1984. Jeg måtte hjem og glo i min egen Maylandkalender, og sikke en

møgfilm der kunne være kommet ud af den.

Delphine er nok den mest irriterende pige, jeg har oplevet i "Comédies et proverbes", men hun er defineret ganske præcist uden at vi egentlig får traditionelt meget om hendes baggrund at vide. Hun er nærmest defineret af de mænd, der ikke er der, og kvinderne omkring hende tilskynder hende hele tiden til mænd. Hun vælger desperat feriestederne efter mænd og er alligevel hele tiden styret af kvinder. Valget af kvinder er til gengæld styret af højere magter og meningsfulde til- fældigheder. I Biarritz hører hun den tredje august nogle modne intellektuelle, der med ryggen til solnedgangen diskuterer litteratur. Kvinderne snakker om "Le rayon vert" – en romantisk outsiderroman i Jules Vernes pro- duktion. Her pointen med den grønne strå- le, man kan se i kimningen ved solnedgang og derved læse egne og andres tanker. Så træder en mand frem (der ligner Rohmer) og forklarer fænomenet naturvidenskabeligt med lysets brydning og den slags ting. Så klipper Rohmer til Delphine der ser solen hænge i kimningen, og så klipper han fan- me, ham Rohmer.

Da Delphine ligesom har opgivet alt om manden og ferien, træffer hun Jacques (Vin- cent Gauthier) på jernbanestationen på sin vej tilbage til Paris – tilfældigt som altid. Hidtil har hun bedst af alt følt sig styret af kvinder med grønne beklædningsgenstan- de, foruden et tabt spillekort med spar dame garneret med overflødhedshorn på den grønne bagside. Jacques skal til en lille by St. Jean de Luz og det smager da noget af lys. Rejsen dertil er ikke vigtig, så derfor klipper Rohmer til de to der sidder og ser på hori- sonten. Den er helt grå. Men efter en samta- le mellem de to om at fortsætte videre til Ba- yonne, klipper Rohmer tilbage til den solrige kimning i Biarritz – og så tror selv jeg, at jeg så en grøn stråle uden at laboratoriet havde piller ved horisonten.

Rohmer er blevet mere fræk, og det er klæ- deligt. Han kunne godt forekomme lidt for pæn i mange af sine tidligere film. Her er han udelukkende koncentreret om abrupte situationer – indledningsvis med nervøst vekslende synspunkter. Når situationerne er udtømt for tematik, klippes der til ny dag. Når de nye dage intet har med temaet at gø- re, springes de simpelthen over.

Der er noget utroligt let og kontrolleret over *Den grønne stråle* og det er vel essensen af filmkunsten.

Kilden i Provence (Jean de Florette). Frankrig 1986. I: Claude Berri. M: Claude Berri, Gérard Brach. F: Bruno Nuytten. Mu: Jean-Claude Petit. Medv: Yves Mon- tand, Daniel Auteuil, Gérard Depardieu, Elizabeth De- pardieu, Ernestine Mazurowna.

Den grønne stråle, eller Ridderen på den hvide hest (Le rayon vert). Frankrig 1985. I+M: Eric Rohmer. F: So- phie Maintigneux. Kl: Maria-Luisa Garcia. Mu: Jean- Louis Valero. Medv: Marie Rivière, Vincent Gauthier, Rosette, Carita, Béatrice Romand, Lisa Heredia.